

Izhaja vsak četrtek popoldne. V slučaju praznika dan poprej.
Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/I.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Posamezna številka stane 1 dinar.
Cena: za 1 mesec 4 Din, za 1/4 leta 12 Din, za 1/2 leta 24 Din;
za inozemstvo 6 Din (mesečno). — Inserati po dogovoru.

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo Jugoslovanske
tiskarne, Kolportajni oddelek, Poljan-
ski, nasip 2. Rokopisi se ne vračajo.

Nov davek.

Sedanja vlada takozvanega nacionalnega, to je po naših skušnjah profildjudskega bloka je obdarila naše delavstvo v proračunskih dvanajstih z novim davkom za l. 1925. Člen (49) zakona o proračunskih dvanajstih se glasi v originalu: »Svi telesni radnici (-ce), brez obzira na prirodu posla koji rade, a koji ne primaju zaradu od države več od privatnih lica ili ustanova platit će za 1925. god. u ime državnog poreza i svih ostalih državnih i specialnih prireza izuzev invalidskog poreza i vanrednog prireza 2% od godišne zarade — poslodavci jamče za naplatu poreza svojih telesnih radnika.«

Po naše se to pravi, da morajo vsi telesni delavci ozir. delavke brez ozira na vrsto posla, ki ga opravljajo, ako prejema plačo od privatnih oseb ali ustanov, plačati na račun državnega davka in vseh ostalih državnih in posebnih doklad, izzemši invalidski davek in izredno (30%) ostalih državno doklado 2% svojega letnega zaslužka. Delodajalci so odgovorni za to, da se ta davek v resnici plača in ga bo davčna oblast po vsej priliki od njih iztirjavala.

Praktično bo stvar izgledala tako, da bodo nosili v začetku ta davek mali delodajalci, n. pr. gospodarji, ki imajo po enega ali dva posla, povečini sami, ker teh zneskov ne bodo mogli odtrgovati svojim uslužbencem. Pač pa bodo to storili veliki delodajalci, predvsem veliki obrtniki in industrija, ki zaposlujejo večje število delavcev. Tu bo moralo delavstvo samo nositi v polnem obsegu breme tega davka, ki znese 250 Din na leto, če računamo, da zasluži povprečen delavec mesečno okroglo 1000 Din.

Naši zastopniki so v finančnem odboru in pozneje v plenumu zbornici protestirali proti temu in naglašali, kako nesocialen je ta davek. Toda gospodu finančnemu ministru se ni zdelo niti vredno na te proteste odgovoriti. Sploh se je vlada izogibala govoru o tem davku v toliki meri, da ga finančni minister ni omenil niti med novimi viri, ki naj bi mu prinesli potrebno kritje za primanjkljaj v državnem proračunu.

Tako se je zgodilo, da je vlada v pičlih treh dneh, kolikor je trajala v parlamentu razprava o novih proračunskih dvanajstih, poleg številnih drugih bremen (podvojitev invalidskega davka, pooblaščenje za uvedbo takozvane avtonomne carinske tarife, vsled katere se bodo življenske potrebe splošno silno podražile), neprtila delavstvu nov težak davek, ki ima še to posebnost, da ga bodo morali plačati vsi, tudi največji siromaki. Tako smo srečno prijadrili tako daleč, da bo moral zadnji revež, ki ne zasluži niti za najbolj borni vsakdanji kruh, plačevati od svojega zaslužka davek državi, namesto, da bi mu ta svojo socialno politiko omogočala vsaj za silo človeško življenje.

Ni dvoma, ta novi davek pomeni šele začetek sistematičnega izropavanja naših delovnih slojev. Zato pa je največjega pomena, kakšen odmev bo ta najnovejša gorostasnost našla med

našim delavstvom. Gre tu za preizkušnjo, ali je v našem delavstvu še kaj odporne sile, še kaj resne volje braniti se vsaj najhujših krivic, ali nismo morda že tako daleč, da si naše delavstvo sploh ne upa več postaviti se v bran za svoje pravice. Ta novi davek mora izzvati v vrstah delavstva brez razlike strok in plač odločen odpor in ne sme biti delavske organizacije, ki ne bi proti njemu kar najodločnejše protestirala. Vlada in še prav posebno finančni minister morajo ob tej priliki začutiti, da si naše delavstvo vendar le ne bo pustilo brez odpora potegniti kožo raz sebe.

Trenutno ti protesti ne bodo veliko zalegli. Ali gotovo je to: če bo delavstvo v tem slučaju pokazalo dovolj odporne moči, če bodo protesti zaradi tega nesocialnega davka in zaradi načina, kakor ga je vlada uvedla, dovolj glasni in ostri, potem se bodo vsaj po preteku tega leta premislili uvajati na tak način nove, tako krivične davke. Pri celi stvari pa je treba paziti še na sledeče: Po citiranem členu zakona o proračunskih dvanajstih se ima 2% davek plačevati »u ime državnog poreza i svih ostalih državnih i specialnih prireza izuzev invalidskog poreza i vanrednog prireza«. Iz tega sledi, da so delavci dolžni plačati od svojega zaslužka edino le ta novi 2% davek, dalje invalidski davek in takozvano izredno doklado 30%. Vsi drugi davki od zaslužka, pri nas torej tudi osebna dohodnina, imajo po besedilu tega člena odpasti. Na tej edino pravilni razlagi citiranega člena mora naše delavstvo z vso odločnostjo vztrajati. Zakaj, če nas sedanja centralistična vlada obklada z dobrotami centralizma in nam nalaga davke, ki jih mi občutimo kot največjo krivico, potem moramo pač zahtevati, da smo deležni tudi dobrot centralizma in da se pri nas ne pobirajo davki, kateri v južnih delih naše države ne plačujejo. Sicer pa v tem primeru ne gre več za to, kaj je vlada hotela. Člen 49 je jase in po njem nima vlada pravice zahtevati od našega delavstva, da plača od svojega zaslužka poleg 2% davka, ki velja za celo državo, še osebno dohodnino, ki je v Srbiji ne plačujejo.

Oblastne skupščine.

Ustava naše države določa za posamezne dele države, ki se imenujejo oblasti, neke vrste centralist. samo-upravo. Naša država se deli na 33 takih oblasti. Slovenci so razdeljeni na dve oblasti, na ljubljansko in mariborsko. K ljubljanski oblasti spada poleg bivše Kranjske tudi del bivše Štajerske, in sicer sodni okraji Brežice, Sevnica in Laško. Odpade pa od bivše Kranjske in pripade k mariborski oblasti del kamniškega okraja, in sicer občine Trojane, Motnik in Špišalič. K ljubljanski oblasti pripada tudi hrvaška občina Kastav pri Reki, ki je svoj čas pripadala Istri. Vsaki oblasti načeljuje veliki župan.

Ta razdelitev države na oblasti je sedaj že precej izpeljana, vendar popolnoma še danes ne, četudi so pretekla od vidovdanske ustave z dne 28. junija 1921 skoro štiri leta. Sedaj

pišejo vladni listi, da se je ministrski svet odločil izpeljati v mesecu juniju tudi volitve v take oblastne skupščine. Ali bo sedanja vlada takoimenovanega Narodnega bloka to izpeljala ali ne, danes še ne moremo vedeti, prav pa je, da so naši braveri tudi na to pripravljeni in da vedo, kako se bo volilo v te oblastne skupščine.

Kako se voli? Koliko poslancev?

Volivno pravico imajo vsi tisti, ki jo imajo v narodno skupščino, to se pravi, vsi, ki so stari 21 let, ki bivajo 6 mesecev v občini in so jugoslovanski državljani. Volivni imeniki se pravtako popravljajo še 14 dni po razglasu volitev, kakor pri volitvah v narodno skupščino. Na vsakih 10 tisoč prebivalcev pride en poslanec za te oblastne skupščine. Oblast je razdeljena na okraje ali kakor pravimo s srbskim izrazom: na srece. Vsako okrajno glavarstvo ali srez postavi svoje kandidatno listo. Rekli smo, da pride na vsakih 10.000 prebivalcev po en poslanec. Koliko jih pride na posamezno glavarstvo, določi upravno sodišče v osmih dneh po razpisu volitev. Kolikor se sedaj da presoditi po ljudskem štetju, bi volili: v Ljubljani 5 poslancev; v okraju Črnomelj 2 poslancev; v okraju Kamnik 3 poslancev; v okraju Kočevje 4 poslancev; v okraju Kranj 5 poslancev; v okraju Krško 5 poslancev; v okraju Litija 4 poslancev; v okraju Ljubljanska okolica 7 poslancev; v okraju Novo mesto 5 poslancev; v okraju Radovljica 3 poslancev; v okraju Logatec 3 poslancev; v okraju Laško 3 poslancev; v okraju Brežice 3 poslancev; v okraju Kastav 1 poslanca; skupaj torej v ljubljanski oblasti 53 poslancev.

Voli se kakor za volitve v narodno skupščino in tudi kandidatne liste morajo biti podobno sestavljene in vložene pri sodišču. Volitve se morajo izvršiti na nedeljo.

Ko so volitve končane, se določi, kdo je izvoljen, na tale način: Skupno število glasov se razdeli s številom poslancev, ki odpadejo na tisti okraj. Dobljeno število se vzame za količnik. One kandidatne liste, ki ne dosežejo piti dveh tretjin tega količnika, sploh ne pridejo potem v poštev. Med druge kandidatne liste se potem razdele mandati na isti način kakor pri volitvah v narodno skupščino. — Poslanci v te oblastne skupščine so izvoljeni za štiri leta.

Ako bodo te volitve res izpeljane, je naša dolžnost, da gremo na delo z vso silo, da se bo v teh oblastnih skupščinah kolikor mogoče upoštevalo koristi našega delavstva. Veliko nam te oblastne skupščine pod centralistično upravo naše države ne bodo nudile, ampak gledati bomo morali, da se bo naredilo v korist delavnega ljudstva, kolikor se bo sploh dalo.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Našim organizacijam. V smislu članka nov davek, ki je priobčen v današnji »Pravici«, skličite takoj protestne sestanke vseh članov. Na sestanku sklenite resolucije s sledečimi

točkami: 1. Protest proti temu delavskemu davku sploh in da se sklep tega davka izvrši v dvanajstih; 2. protest, da se je ta davek vpeljal za vse, tudi za tiste, ki ne spadajo niti v eksistenčni minimum; 3. poziv članom, da se pritožijo proti odmeri osebne dohodnine. — Vse resolucije, sklenjene na članskih sestankih, pošljite takoj na našo centralo.

Zveza tovarniškega delavstva.

Zagorje. V soboto 18. aprila ob 5. popoldne se vrši ustanovni občni zbor skupine zagorskih steklarskih delavcev, kojih želja je pristopiti k Strok. zvezi tovarniških delavcev v Ljubljani. Tovariši, ako hočete imeti organizacijo, ki vas bo pošteno, nepristransko, s polno močjo ščitila in zastopala, potem pristopite prav vsi v SZTD. Zavedati se morate, da odvisi naša bodočnost od nas samih, zato vsi na delo, kdor se čuti zapostavljenega. Na svidenje! — Pripravljalni odbor.

Tržič. Človek bi mislil, da v tem skitem industrijskem kraju ni nikakega življenja, in vendar je po raznih usnjarskih, čevljarskih, kovinskih, papirniških in predilniških obratih zaposlenih okroglo 2000 delavcev in delavk, ki v tihem premišljevanju prenašajo vse večje in manjše krivice, ki jih jim dan za dnem v večji meri odmerjajo njihovi delodajalci. Gotovo pa je, da ta potrpežljivost tržiškega delavstva pelje vedno v večji prepad. Neizogibna posledica temu je, da je življenje tržiškega delavstva vsak dan slabše. Temu organizacijskemu spanju pa ni krivo delavstvo samo, krivi so tudi njihovi voditelji, ki so se izneverili, ali da so se vsled strahu pred kapitalisti poskrili. Krščanski socialisti smo v Tržiču precej močni po številu, manjka nam samo delavnih tovarišev, ki bi se za prosep organizacije tudi malo žrtvovali. Zato pa mora delati vsak posameznik, pa bo šlo. Dolžnost nas kliče vse skupaj na delo!

Strokovna zveza rudarjev.

Velenje. 17. marca 1925 je odpotela Jugosl. strokovna zveza rudarjev celo košaro raznih intervencij v Belgrad poslancu Pušenjaku za predložitev trem ministrom, to je ministru za šume in rude, ministru za promet in za socialno politiko. Vloge zahtevajo odredbo, da kupujejo brez izjeme vsa državna podjetja premog v državnem premogovniku Velenje, ravnatoko tudi dravska divizija, tobačna tovarna itd. Vložila se je tudi spomenica, da se čim prej skliče delavsko pogajanje, radi spremembe bosanskega sistema, ki se je uvedel dne 1. junija 1924, ki pa je jako pomanjkljiv in neprimeren za Slovenijo, zlasti za Velenje, ki je za naše rudarje pri nekaterih točkah hud udarec, posebno pri deputatnem premogu, v stanovaljskih dokladah, v dopustih itd. Največja napaka je radi upravičenih dopustov in mnogi so že radi te pomanjkljivosti izgubili poleg plač vse ugodnosti. Zahtevamo tudi, da se čim prej konča praznovanje delavnikov, zopetni sprejem delavcev v delo ter odpravo raznih nepotrebnih šikan proti rudarjem. Vloge so romale tudi v Sarajevo. Od tam dosedaj še ni bilo nikakega odgovora. Kako se bo vse iz-

! Član, ki hoče kupiti ceno in dobro oblačilno blago, naj si ogleda zalogo v Konzumu, Kongresni trg 2 !

vedlo, bo poročala Pravica pozneje. Treba pa je, da delavstvo potom svojih združenih moči ne obupa, ampak venomer pritiska in trka na razna uradna mesta, ker brez truda ni uspehov. Če tudi ne dosežemo vsega naenkrat, a če bomo vztrajali, bomo gotovo nekaj le želi.

Viničarji.

Sv. Bolfenk pri Središču. V nedeljo 5. aprila se je vršil ustanovni občni zbor Strokovne zveze viničarjev in kmetijskih delavcev. Zbora se je udeležilo lepo število zavednih viničarjev naše fare. Čemu nam je tako nujno potrebna organizacija in kje se nam kaže edini izhod iz našega sedanjega stanja, nam je obširno in stvarno pojasnil tov. predsednik miklavške skupine. V odbor, kateri naj vodi našo mlado skupino po pravilno začrtani poti, so bili izvoljeni: preds. Matej Smodič, podpreds. Mihal Lukman, tajnik Franc Toplak, blagajnik Mirko Vrbančič, odborniki Franc Lihentvalner, Peter Lukman, Franc Lukman, preglednika računov Jožef Novak in Štefan Lukman. Naša organizacija je že ob ustanovitvi štela 34 članov. — Ustanovili si bomo tudi v najkrajšem času posmrtni sklad. Predvsem zavzemamo stališče, da pridobimo v organizacijo slednjega viničarja v našem okolišču ter se hočemo tako s že organiziranimi drugimi našimi tovarišji boriti za naše pravice in vsakdanji kruh. Hočemo, da bomo vzor skupina, vedno imajoč pred seboj geslo: Vsi za enega, eden za vse!

Društvo slovenskih organistov.

Zalostne razmere na cerkveno-glasbenem polju v Gorenjegrajski dekaniji. Gornja Savinska dolina je daleč znana kot bogata pokrajina. V njej je zelo razvita lesna industrija. Dekanija ima 12 župnij. V vsaki župniji so zelo veliki posestniki in bogati lesni trgovci. Posebno se nekatere župnije ponašajo večinoma s samimi bogataši in milijonarji. In vendar ni za organistovski stan nikjer tako slabo kakor ravno v tej dekaniji. Poglejmo nekoliko v nekatere župnije. Vzamemo najprvo sedež dekanije Gornjigrad. Organista nimajo. Prejšnji je umrl. Da se je mogel preživeti, je bil še poleg organista krčmar, tajnik posojilnice in tajnik kmetijske zadruge. Ker ni imel otrok, sta bila sama z ženo. Pa mi je včasih tožil, da se komaj prebije. Sedaj je prišel novi, pa je takoj odšel drugam. Ni čuda! Ima mesečne plače Din 55. Stanovanja tudi ni. Prosto ima samo vodo in zrak. Bere nikake. Štolnina mala. Župnija je velika ter bogati kmetje in lesni trgovci. Takoj sosednja župnija je Bočna. Organistovski posel opravlja neka ženska. Da ni za organista dohodkov, ni čuda. Saj ima še župnik tako slabe dohodke, da sedaj, ko je župnija prazna, nihče noče

prositi za župnijo, dasi je na lepem ravnem kraju. V tej župniji pa so večinoma sami bogataši, bogati lesni trgovci, večkratni milijonarji. Zopet sosednja župnija je prijazno Šmartno ob Dreti. Jako lep kraj. Tudi tukaj imajo za organista žensko. Plača je takšna, da nobeden organist ne more ostati niti tri mesece. Kmetje veliki, lesni trgovci bogati. V župniji Nazarje orglja fračiškan, frater. Orglja dobro, tudi petje ima lepo. Človek poslušar res z veseljem. V Mozirji imajo mladega dobrega organista. Je velika župnija, trg, pa plača za nič. Šmihel nad Mozirjem. Župnija je gorata. Dohodki za organista taki, da se menjavajo kakor vreme v aprilu. Imajo krasne orgle, delo pokojnega Naraksa. Škoda jih je, ker ni organista, ki bi jih znal rabiti in ni ljudstvo tako, da bi plačalo proizvode na teh orglah. Rečica ob Savinji. Imajo starega, pa jako dobrega in pridnega organista, ki se muči in trudi, da se preživi ob skromni plači. Župnija je jako velika in menda ni nikjer toliko bogatih lesnih trgovcev kakor tukaj. Za zvonove so dali poldrugi milijon, da bi povisali plači organista, tega pa ne. Ljubno je prijazen trg. Živahna lesna kupčija. Velika župnija. Organist pa se mi je večkrat pritoževal, kako slabe dohodke da ima. Istotako je z Lučami. Luče so po obsegu največja župnija v naši škofiji. Organist pa, da se preživi, mora delati pri neki žagi. No pa, da ima le še delo. Za tem pride Solčava. Tu že dolgo časa sploh nimajo organista. Ni druge plače kakor štolnina, katere pa itak skoro nič ni, ker je mala župnija. Sv. Frančišek je mala pa čedna župnija. Tudi tukaj nima naš organist dohodkov. Igra menda bolj z veselja kakor radi plače. Kako je pri Novi Štifti, mi ni znano. Ko preberete te vrstice, si pa nekoliko pomislite, kako se mora cerkvena glasba razvijati pri takih razmerah. Kaj pomagajo vsi odloki o cerkvenem petju, kaj vse navdušenje za cerkveno glasbo, katero se vcepi mladim organistom v šolah. Nič! Ko pride organist na tako službo, jo ali pusti, ali pa postane popolnoma apatičen in se ne briga za ničesar več. Po domače povedano, obupa. Saj ni čuda. Kdaj bodo merodajni faktorji to spoznali in storili primerne korake za izboljšanje gnotnega stanja organistov, kajti to je prvi in edini korak tudi za izboljšanje cerkvene glasbe. Prosim tovariše, da poročajo tudi iz drugih dekanij, seveda popolnoma objektivno.

Članarina. Društvene člane se še enkrat opozarja, da pošljejo zaostalo članarino, oziroma sporoče društvu, kdaj bodo isto poravnali. Vse tiste člane, ki tega ne bodo storili, bo odbor pri prihodnji seji črtal iz imenika članov. Vršite svojo dolžnost!

Društvo organistov in glasbenikov v Celju vabi odbor k seji, katera se bo vršila 20. aprila ob 1. popoldne v Ce-

lju, hotel »Beli vol«. Spored: 1. Poročilo društvenih delegatov o konferenci pri Pokojninskem zavodu v Ljubljani; 2. plačevanje društvene članarine; 3. rešitev nekaterih važnih dopisov; 4. slučajnosti. P. n. društveni odbor se prosi, da se seje gotovo udeleži, ker se ne bo razposlalo posebno vabilo.

Pokojninsko zavarovanje organistov. Dne 26. marca je pokojninski zavod zopet razpravljajal pereče vprašanje glede pokojninskega zavarovanja organistov, oziroma kaj ukreniti, da se iste zavaruje in preskrbi za njih onemoglost. K tej razpravi je »Društvo organistov« v Celju poslalo dva delegata.

Delavska zveza.

ODZ sv. Miklavž pri Ormožu. V nedeljo 26. aprila po rani sv. maši se vabijo vsi odborniki in zaupniki vseh krajevnih delavskih organizacij k zaupnemu sestanku v prostore društvene dvorane pri Sv. Miklavžu. Pridite vsi odborniki skupin Svetinje in Sv. Bolfenk in povabite tudi zavednejše člane. Razpravljalo se bo o zelo važnih rečeh.

Enotne strokovne organizacije.

»Delavsko kmetijski list«, glasilo Neodvisnih piše ponovno o združenju vseh strokovnih organizacij. Tako ima tudi v zadnji številki kratek članek z naslovom: »Enotne strokovne organizacije«, kjer govori o 2% davku, potem pa končuje svoja izvajanja takole: »Zato snujmo in utrjujmo povsod enotne razredno bojne strokovne organizacije.«

Delavci, ki ste do danes še v raznih kršč. soc. organizacijah, napravite konec tej razcepljenosti in pristopite v enotno organizacijo.

Mi smo že zadnjič označili v »Pravici« svoje stališče k temu vprašanju in povedali, da smo bili vedno in smo tudi danes za enoten nastop v vseh strokovnih zadevah. V ostalem pa si seveda pridržujemo pravico imeti delavce našega ne le svetovnega marveč tudi socialnega naziranja organizirane v naši Jugoslovanski strokovni zvezi. Gotovo je namreč, da je naše naziranje o svetu, življenju in njegovem namenu bistveno različno od onega, ki ga zastopajo socialisti in komunisti in zaradi tega se naravno tudi v mnogih praktičnih vprašanjih ločimo in se bomo ločili, dokler ne bo na celem svetu »en hlev in en pastir«.

Eno pa, da imamo mi svoje nazore o najvažnejših življenjskih vprašanjih, ni naša kaprica, marveč je to za nas tako bistveno, da tu ne more biti kompromisa in popuščanja nikdar in nikjer. Kakor nam ne pride na misel,

da bi šli prigovarjat prepričanim socialistom in komunistom, naj opusti svojo svetovni nazor, svoje materialistično naziranje o življenju ter naj kar enostavno pristopijo k nam, ravno tako moramo zahtevati tudi zase in za svoje somišljenike, da se naše naziranje respektira in uvažuje. Ljudje ne bodo nikdar vsi ene misli in vsi ene pameti, marveč se bodo po svojem nazoru o svetu in življenju vedno ločili v dva tabora.

Zato pa se bodo tudi organizacije, ki imajo sicer praktičen, vsakdanji cilj in namen, pa so vendar le tesno spojene z vsem človeškim življenjem in delovanjem, delile najmanj v dva tabora. Praktično smo to v svoji politični zgodovini že tolikokrat živo občutili, da tega pravzaprav niti ni treba razlagati. Naj naši tovariši na strani bodisi neodvisnih bodisi različnih socialističnih frakcij samo malo izprašajo vest in naj nam povedo, kolikokrat so na ljubo svojemu liberalnemu, materialističnemu naziranju šli v najvažnejših zadevah roko v roki z liberalnimi kapitalisti samo zato, ker jim njihovo materialistično naziranje ni pustilo, da bi mogli nastopiti skupno s »klerikalnimi« socialisti. Rajši so zatajili delavske interese in delavske koristi, ki jih imajo vedno na jeziku, kot pa da bi zatajili svoje materialistično »svobododomiselne« nazore. V tem pogledu moramo reči, da smo mi in naše organizacije bili veliko bolj dosledni svojih socialnih, delavstvu koristnih zahtevah in da smo znali mnogo bolje ločiti socialna in pa kulturna vprašanja kot znajo to, oziroma kot so znali to naši razredni, po njihovem zatrjevanju edino zveličavni socialisti in komunisti.

Zato pa pravimo: »Če hočete, da bo naše slovensko delavstvo v vseh onih zadevah, kjer in kadar gre za njegove stanovske in strokovne zadeve zares enotno nastopalo, potem prenehajte vabiti tiste delavce, ki so »še do danes« v raznih krščansko socialnih organizacijah, naj napravijo konec razcepljenosti in naj pristopijo v »enotne organizacije«. Zakaj, tak način enotnega organiziranja našega delavstva kaže preveč očitno in preveč jasno, da Vam gre samo za to, da bi na geslo »v enotne strokovne organizacije« ujeli tu in tam nekaj delavstva, ki je v resnici že sito in naveličano sedanje razcepljenosti, toda ne pri nas, marveč pri vas materialističnih socialistih in komunistih. Vprašamo vas, kje pa so tiste enotne organizacije, v katere vabite naše ljudi? Mi pri svoji najboljši volji takih organizacij v Sloveniji ne vidimo, dasi bi bili odkrito rečeno zares veseli, če bi mogli vedeti, s kom pravzaprav imamo danes opraviti. Kakor zadnjič Vam, tovariši materialističnega svetovnega nazora, kličemo, napravite najprvo v svojih vrstah red, združite tam, kar se združiti da, potem pa bomo v vsakem slučaju, kadarkoli

Čemu mečeš proč denar? Ali ne veš, da ima Konzum konkurenčne cene in dá poleg tega še 3% popust! Svoji k svojim!

Franc Herwig:

Father Big-Beck.

Povest.

Kje se godi ta povest? Povestica je sicer zelo kratka, toda godila se je v neizmernih prostorih: najprej v Evropi, potem v Severni Ameriki. Popisuje nam namreč v velikih potezah življenje nemškega katoliškega duhovnika Bernarda Brinkmanna od zgodnje mladosti do smrti. Rojen je bil okoli 1840 (natančne letnice nam pisatelj ne pove) iz kmetijske rodbine na Westfalskem; bogoslovne študije je dovršil v mestu Münster na Westfalskem; ko se je l. 1872. v Nemčiji vnel kulturni boj, je Bismarckova železna roka tudi odločno katoliškega kapelana Brinkmanna prijela in ga hotela zapreti v ječo; mladi kapelan pa je tedaj rajši dal slovo »železnemu kancelarju« ter se odpravil v Sev. Ameriko med Indijance. In tako ga spremljamo na poti čez morje, v New York, potem z železnico od New Yorka čez vse države: Pennsilvanijo, Ohio itd., dokler se slednjic na majhni postaji v državi Idaho (ta je že na skrajnem zapadu, še država Oregon, pa ste na obali Tihega oceana!) ne ustavi ter jaha v čisto neznan, divje kraje te države, kjer postane največji dobrotnik — v verskem in gnotnem oziru — naseljencev in Indijancev, ljubljen od vseh in imenovan Father Big-Beck, t. j. duhovni oče Veliki Bernard. Umrl je okoli 1890 (tudi te letnice pisatelj ne omenja), star dobrih 50 let. — Pisatelj Fr. Herwig je bil rojen 1880 v Magdeburgu in je stalen sotrudnik revije »Hochland«, glavnega leposlovnega glasila nemških katoličanov.

Starše Bernarda Brinkmanna, premožen kmetijski par v Münsterlandu, je kar zaporedoma pobrala kolera, ko je bil deček star komaj dve leti. Njegov dobri stric, župnik Lodde, ki je pastiroval

v dve uri oddaljeni župniji, je vzel Benacka k sebi in ga začel vzgajati. Duhovni gospod je pa bolj poznal sv. Tomaža kakor pa ljudi in v Summi¹ je bil bolj izveden kakor v svoji vasi in tako ni moglo biti drugače, kakor da je rastel Benacek, obdarjen že po naravi z veliko samovoljo, slično gozdnemu drevescu brez količa in priveze, brez zalivanja in ograje, kar je vse, kakor pravijo, potrebno za vzgojo ravnega drevesa v vrtu človeštva. Zaraditga je vzrastel deček v to, kar navadno patetično imenujemo »vaški strah«. Namesto da bi drgnil hlače ob šolsko klop, je rajši jahal konje na paši, namesto da bi nabiral sladke uspehe računskih primerov, se je rajši vzpenjal po jablanah tujih ljudi, in ko bi po mislih duhovnega strica moral spat v globokem miru, se je ukradel Benacek že davno skozi podstrešno okno, po brajdi doli in je lovil s puhalico in ilovnatimi kroglicami vaške mačke, ki so bile v gotovem času posebno glasne v svojem koprnečem petju. Ko je dovršil dvanajsto leto in ko je moral župnik Lodde ravno na njegov rojstni dan ugotoviti, da je zrastle breme objestnosti in grdobij njegovega nečaka do strašne teže, je prinesel s svojega večernega izprehoda, kjer je navadno molil brevir, poleg množine dobrih sklepov tudi palec debelo leskovko domov; zaprl

¹ Učena bogoslovna knjiga, ki jo je spisal sv. Tomaž Akvinski.

se je za dve uri v svojo pisarno, da bi obnovil svoj sklep, ki mu je bil po njegovih mislih potreben, in je stopil, ko je menil, da je dovolj trden, s svetilko v levi in z leskovko v desnici gori k fantu, ki je danes zares mirno spal v svoji postelji. Zbudil ga je in mu dejal slovesno: »Benacek, hudiča imaš v telesu, moram ti ga izgnati.« Na te besede je planil Benacek kvišku in je odločno poudaril, da to ni res. »Nimam hudiča v telesu, stric župnik!« Tega nikalnega izreka ni mogel župnik Lodde ovreči z nobenim prijemljivim protidokazom, pač pa se je trudil dokazati Benacku, da ima zares »hudiča v telesu« in razpredla se je med njima živahna razprava, pri čemur je pomagal dečku zdrav razum, dočim si župnik Lodde s svojo učeno sholastiko ni mogel ničesar pomagati. Prepirla sta se do polnoči, dokler ni Benacek sredi dolgega stavka iz sv. Tomaža zaspal in se ni njegov stric dvignil z vzdihom in sklepom, odložiti kazen do naslednjega dne.

Bila je odložena in je ostala odložena; iz leskovke si je napravil Benacek lok, in, kakor se pravi v Svetem pismu, njegova zadnja dela so bila hujska kakor prva. Quid faciemus?² se je vpraševal župnik Lodde in ker sam ni vedel na to odgovora, je vprašal nekega dne svojega nečaka, kaj bo iz tega; razventega mora vendar po malem misliti

² Kaj hočemo storiti?

bo to potrebno, govorili o enotnem nastopu. In bodite uverjeni, da naše organizacije delavske discipline ne bodo kršile, kakor je dosedaj niso, marveč so vstrajale v skupni fronti celo v slučajih, ko je bil uspeh dvomljiv in ko je bila to zanje samo žrtev brez koristi.

Odločno pa odklanjamo vsak poziv izkus cepiti sedaj, ko so Vaše organizacije vse razdrapane in razbite prav po srčni želji naših kapitalistov, še naše vrste in naše organizacije, tako da bi nazadnje po celi Sloveniji ne bilo niti ene enotne delavske organizacije.

Delavci, Vi pa, kar Vas je treznih in razsodnih, strnite se vsi v enotnih organizacijah, kamor spadate: Vsi, kar vas je pozitivnega krščanskega naziranja, ki mislite in ste prepričani, da brez vere in poštenega življenja, kakor ga uči naše krščanstvo, ni in ne more biti poštenega, pravičnega družabnega reda, se oprimate naših krščansko socialnih organizacij. Tisti pa, ki mislite, da se tudi brez vere in krščanskega nauka da svet urediti tako, da se delavcu ne bo godila krivica, hodite v božjem imenu svoja pota, ali ne cepite se, marveč bodite edini v svojih organizacijah, pa bomo v boju za vsakdanji kruh delali roko v roki povsod, kjerkoli bo šlo za poštene in pravične stvari!

Dopisi.

D. M. v Polju. Opisati hočemo tudi v Pravici naše občinske razmere, ki so se zadnji čas postrile. Delavska, kmečka in obrtna zveza so prišle oktobra lanskega leta z večino v občinski odbor s sledečim gospodarskim programom: 1. Voditi hočemo prijeteljsko in vzajemno gospodarstvo s sedanjimi občinami; 2. naše delo bo usmerjeno v korist vseh stanov in slojev. Hočemo pa predvsem nuditi pomoč najbednejšim, to je delovnim slojem, ker je ta stan v naši občini po svoji ogromni večini najbolj potreben naše pomoči; 3. predvsem pa hočemo po naših najboljših močeh, v kolikor nam bo dopuščal finančni položaj občine, delovati, da se a) preuredi občinsko poslovanje, ki bo odgovarjalo docela modernim uradom. Delo se naj vrši v odsekih. Uvedli bomo celodnevne uradne ure; b) delati hočemo ponovno za zgradbo postajališča pri prevozu v Zadobrovo. Dokler pa to ne bi bilo mogoče izpeljati, pa uvesti akcijo za priklopitev par voz zaloški rezervi, z veljavnostjo tedenskih kart; c) začeti s predpripravami za zgradbo novega šolskega poslopja, da tako pridobimo staro šolsko poslopje za prepotrebno občinsko ubožnico, ter nastanimo občinski, poštni in finančni urad; d) občinsko pokopališče je nujno potrebno, da se razširi; e) zboljšati hočemo dovozne ceste, hočemo, da si občina oskrbi lastno nabavo cestnega

materijala; e) započeti hočemo načrt za napeljavo električnega toka po vseh vaseh. — Velik program za eno poslovnost dobo. Delavsko-kmečko-obrtna zveza se zaveda težke gospodarske krize, zato vodi delo odkrito. Ne bojimo se stvarne kritike. Apeliramo vedno na podporo celokupnega občinskega odbora, kakor tudi na vse občane k skupni pomoči, da postavimo našo občino na tisto stopnjo, ki ji po svoji naravi tudi pripada. Sedaj pa poglejmo, kako se izvaja ta program. Občinska pisarna in uradovanje se je temeljito preuredilo, urejuje se katarster, uradne ure so sedaj celodnevne. Radi neurejenega uradovanja je občina občutno obremenjena, saj je znano, da se plačuje za hiralce, ki so že 20 do 30 let izven občine. Občinskim revežem se je podpora zvišala od 25 na 50 Din. Večino občinskih cest se je nanovo posulo ali popravilo. Izvolili so se razni odseki, ki pa radi nerazumevanja nekaterih ne delujejo tako, kakor bi bilo želeli. Storili so se koraki pri direkciji drž. železnic radi postajališča v Polju, akcija se bo smotreno še nadaljevala. Da je občinsko pokopališče premajhno, je vsem znano, kakor tudi, da je zdravstvena oblast prepovedala nadaljno prodajanje zemljišča na pokopališču prav radi tega. Tako leži brezobrestno čez 15 tisoč dinarjev dotlej, ko si zemljišče dokupi. Videč to potrebo, je občinski odbor že v proračunu določil vsoto za nakup zemljišča za razširjenje pokopališča 20.000 Din. En del te vsote se namerava porabiti za pridobivanje gramoz za bližnje občinske ceste. Izmed vseh stroškov v občini je letno največji za občinske ceste 60.000 Din. Tako se bo z nakupom zemljišča odpomoglo tudi temu zlu. Občina nima nobene svoje občinske hiše, kjer bi bili lahko nastanjeni občinski, poštni in finančni uradi. V eni občinskih sej je bilo povedano, da stane preureditev sedanjih občinskih in poštnih prostorov nič manj kakor 23.000 Din. Mnogi so se spraševali, ali bi ne bilo bolje še toliko dodati, pa bi imela občina vsaj svojo hišo. Občina ima po raznih hiralnicah kakor v Celju, Kamniku in Ljubljani 5 hiralcev, za katere plačuje letno do 32.000 Din. Tudi ti izdatki kriče po občinski ubožnici. Zato je klub obč. odbornikov SLS sklenil na seji nakup zemljišča za novo šolo, staro šolo pa uporabiti v gori omenjene svrhe. Seveda bi se novo šolo začelo zidati, ko bi bil potreben kapital zbran, približno v 10 ali 15 letih. Da pride občina do tako zaželjene in potrebne električne razsvetljave, se je stopilo z družbo Elektra in Transformator v stik ter se naročilo načrte in proračun in s tem začelo z razgovori o elektrifikaciji občine. Za vse te reči so vstavljene primerne vsote v proračun, ki je bil enoglasno sprejet. Seveda županu očitati, da podpore potrebne ženske ven meče, je lahko. Pozitivno

pa vemo, da je najmanj tisoč v občini potrebnjših kot tista ženska, ki je prosila obč. podpore. Sama je z otrokom in ima dnevni zaslužek v tovarni, poleg tega pa še lepo posestvo. Velika nesramnost je očitek, da se je tajnika brez vzroka vrglo ven. Naj se vam zahvali, če smo ga primorani razkrinkati. Že pol leta se ga je svarilo in vi sami ste ga svarili. Ali mu nismo povišali plačo in čakali, da se poboljša, medtem ko ste vi združeni zahtevali, da naj gre, ako ni za njega? Preveč je živih prič v občini, katerim je župan pomagal na ta ali oni način, zato se vaše obrekovanje izjalovi pri teh pričah. Tako smo nekoliko opisali dejansko stanje naših političnih razmer, iz katerih se razvidi, da hočejo združeni nasprotniki doseči razpust občinskega odbora na ta ali drug način. Pri zadnji seji so združeni nasprotniki pokazali, kako bi radi pred glasovanjem sejo onemogočili z vpitjem in zmerjanjem. Ali je to gospodarska stranka? Sedaj pa poglejmo, zakaj je toliko vpitja, kdo ga dela in zakaj se kriči. Demokrat. gospodarska stranka (sedaj združena s komunisti), ki je šla v občinske volitve z gospodarskim programom, docela našemu podoben, si je naredila menda nalogo samo razdirati in ovirati, kjerkoli se da in to iz samih strankarskih, osebnih in stanovskih razlogov. Ali bi bilo bolje po vašem, staro šolo temeljito popraviti (in danes v tej denarni krizi) in dva milijona posojila vzeti, ko bi komaj obresti plačevali in ostala bi še vedno le stara šola brez navedenih uradov, brez ubožnice? Ali ni boljše zbirati fond za šolo, kakor si je zamislil klub odbornikov SLS? Razkričati je treba klub SLS in z neresnico med občanevolivce, češ, klerikalci hočejo letos zidati šolo in vzeti 13 milijonov posojila. Vprašamo vas javno, vi resnicoljubci, kdaj in kje je bil kak tak sklep? Odgovorite, Kljukeci! Občane bogati in sejati razredno sovraštvo, to znate. Da, delavski župan in njegova večina vam je na potu, dobro vemo. Ako bi bil župan brezbrizen in nedelaven, bi ga pustili v miru, pa magari če bi bil samo na papirju. Pri prihodnjih volitvah bi lahko kazali in vpili, češ, saj klerikalci niso nič naredili. To bi bilo za vas. E, tako bo pa račun za vas malo težak, lahek pa za nas. Klub občinskih odbornikov SLS je bil izvoljen na gospodarskem programu ter dela in bo delal naprej, dokler ne bo uresničen njegov program, pa če je to gotovim nezadovoljnejšem prav ali ne. Sedanja večina ve, da s takim delom koristi občini in občanom in to je zanjo mero-dajno.

=====
Agitirajte
za »Pravico«!
 =====

Tedenske vesti.

Tovariši! Pridno dopisujte v »Pravico«. Saj to je edini naš list, ki je v resnici naš in v katerega lahko pišemo po svobodni volji. Dopisujte in poročajte novice tudi iz takih krajev, kjer še nimamo naročnikov in tudi ne organizacije. S tem bomo vzbudili tudi zanimanje pri ljudeh, kjer naša ideja še ni prodrla. Dobrodošli so tudi članki. Vsaka dobra misel, da je le napisana, nekaj velja. Vaša zasluga je, da imamo »Pravico«, skupna dolžnost pa naj bo, da list ohranimo in ga širimo. Čim bolj bo razširjen, tem več bo zalegla vsaka beseda v njem napisana. Brez organizacije smo ničla, brez časopisa pa tudi organizacije ni. Zato, če hočemo kaj veljati, moramo delati.

Požar. 7. aprila se je nenadoma pojavil ogenj v kupoli sloveče in priljubljene romarske cerkve pri Novi Štifi pri Ribnici. Kupola je uničena in freske v cerkvi, ki so bile nanovo umetniško poslikane, so okajane in uničene. Kako je nastal ogenj, se ne ve. Škoda je velikanska.

Birmovanje v Ljubljani. Zaradi romanja v Rim se bo vršilo letos birmovanje v ljubljanski stolnici na Vnebohod, v četrtek 21. maja dopoldne in popoldne, in v nedeljo 24. maja samo dopoldne.

Utonil je 7. aprila na Verdu pri Vrhniku hlapec Miha de Bernardi, rojen v Št. Petru pri Piranu v Istri. Pri napajanju živine se je vlegel vznak po konjevem hrbtu in mu je padla čepica v vodo. Skočil je za njo, pri tem ga je pa zagrabil močan vodni curek. Domačini so mu v pomoč moleli dva dolga droga in tudi sam se je parkrat pognal iz vode, pa vse ni nič pomagalo in je izginil v valovih.

Poneverba invalidskega denarja v Zagrebu. Nenadoma je izginil računski revident na delegaciji finančnega ministrstva v Zagrebu Vekoslav Horvat. Ko so pregledali njegov oddelek, so dognali, da je Horvat poneveril pol milijona dinarjev, ki so bili last invalidov. Horvata je policija izsledila na njegovem stanovanju in ga aretirala; poneverbo je že priznal.

Visoka starost. 12. aprila se je mudil v Belgradu Turek iz Kurdistanu, z imenom Zoro-aga Vitlis, star 151 let. Kot turški vojak je služil v Belgradu že l. 1801. Preživljal se je vedno z delom svojih rok in sedaj že mnogo let živi v Carigradu, kjer so ga v zadnjem času izvolili tovariši-težaki v pristanišču za svojega načelnika. Starec hodi še vedno vzravnan in je zelo krepak. Oženjen je bil večkrat, zadnjikrat je bil ženin, ko je bil star 101 leto in žena mu še vedno živi. Stara je 68 let. Najstarejši sin je star 68 let. Vsi otroci so mu že davno umrli, izvzemši treh sinov. Zoro-aga potuje v Italijo, kamor ga je pozvalo italijansko zdravniško društvo v svrhu proučavanja.

Somišljeniki posečajte gostilno Osrednje vinarske zadruge Kongresni trg 2 (Konzumska klet)

na to, kaj hoče postati. Deček si je pogladil s čela predivaste lase, je začudeno pogledal s svojimi kakor nezabime modrimi očmi svojega strica in dejal, kakor bi bilo to samo po sebi razumljivo, da hoče postati duhoven. Ko je župnik Lodde premagal svoje prvo začudenje, se je spomnil iz legende, da je več kakor eden svetnik bil v svoji mladosti nepridiprav in je ginjen objel svojega Benacka. Dosihdob res ni pokazal fantič posebne verske vneme, kajti živahno je odklanjal pobožnost v prisotnosti drugih; rajši je kazal nasprotje in nihče ni vedel, da je bil v mali, napolpozabljeni kapeli pod devetimi hrasti večkrat v gosteh, tam kjer je baje počivala nekoč na svoji poti po zraku telgitska mati božja. In ko je končno prišel v semenišče v Münster, je bil ravnatelj z njegovo versko vnemo popolnoma zadovoljen, četudi straši Benacek še dandanes v pripovedkah semenišnikov kot »nori Benacek«. Vrag je pa pokazal svoje kopito (ako smemo tako reči), ko je nastopil mladi kaplan svoje prvo mesto; kajti nameščen je bil v nekem deškem vzgojevališču, in moremo si misliti, da je Benacek pogostoma in kar najbolj občutno grešil proti vzgojnim pravilom, ki so bila obsežena v dobropremišljenih paragrafi. In zato ni moglo biti drugače, kakor da je že po prvem četrtletju, težkonatovorjen z opomini in nasveti,

moral videti, kako so se zopet zaprla za njim železna zamrežena vrata. Nato je bil sedaj temu sedaj onemu župniku mimogrede v pomoč. Medtem je prišla francoska vojna* in kaplan Brinkmann je prosil za dovoljenje, da bi smel spremljati münsterski kor kot sanitetni dobrovoljec. Ker je bil pa Münsterland bogato blagoslovljen z mladimi duhovniki, ki so se prijaviли vojni upravi v službo, je bil dodeljen četrtemu koru, udeležil se je bitk pri Beaumontu in Sedanu, stal je pred Parizom in si nekega dne v lazaretu nakopal legar. In ker je v prvem blaznenju kratkoma zdirjal naravnost preko polja in ni nihče vedel, da je našel zavetišče pri viteških ljudeh v oddaljenem veselem gradiču, so njegovemu imenu pripisali zaznamek »pogrešen« in v Münsterlandu je šla govoricca: »Benacek je mrtev.« Mnogo res ni manjkalo, da ni Bernard Brinkmann zares že takrat napravil sitnosti ljubemu Bogu, vendar so tam gori najodločneje zahtevali, naj Benacek prestopi poprej še vsprejemno skušnjo za nebeško kraljestvo; ubogal je, ozdravel, in ker je bil medtem sklenjen mir, se je pojavil nekega dne na svojem generalnem vikariatu in ves obžarjen v obrazu dejal, da se je vrnil.

Poslali so ga v Berlin, kjer je ostal eno leto, potem je pa začel bolehati njegov stric, župnik Lodde, izprosil si ga je za vikarja, in Bernard je

zopet potoval v Münsterland in v svoji rodno vas. In ker je ugajal kmetom s svojo jasnooko svežostjo, svojo rdečelično toplino in prostim ponosom prav nič učenjarske narave, je ostal zaenkrat na svojem mestu, dokler mu ni njegov neukročen nemir pričaral pred oči vsemogočih lepih podob: na Reni, ali preko Donave, mogoče tudi v Rimu mora biti življenje kar najlepše; da, ako je primera dovoljena, tak je bil kakor v lepi majnikovi pesmi oni mladi popotnik, ki poje o premnogih cestah, po katerih ni nikdar hodil (da bi govorili o nepreskušnem vinu, menda pri duhovnem gospodu ni na mestu). Toda prišlo je popolnoma drugače, kakor je sanjal Bernard Brinkmann: izbruhnil je kulturni boj* in na mah je našel svežo, dražljivo nalogo; prijel je za pero, ker se je puški moral vendarle odpovedati, pisal je v liste živahne članke in je udarjal s takim bliskom in treskom, da so v generalnem vikariatu več kakor enkrat nujno prosili: »Tišje, za božjo voljo tišje.« Dogodki so se podili, duhovnike so devali ob službo, govoricca je šla, da bo moral celo škof pred sodišče in tudi Bernard si je nakopal globo tisoč mark ali šest tednov zapora. Po dedščini rodnega posestva je bil premožen, vendar ni poslal onih tisoč mark v blagajno na sodišče, ampak svojemu škofu in je šel ves obžarjen v obrazu, v celico.

* Odstavki v breviju.

* Nemško-francoska vojna leta 1870/71.

* Leta 1872.

Toplo priporočamo sledeče knjige: »Roka božja«, igrokaz v 5 dejanjih, priredil Jožef Volc; »Življenje sv. Gabriela od žalostne Matere božje«, po ital. izvirniku priredili ljubljanski bogoslovci; »Izgubljeni raj«, dramatična bajka s petjem v 3 dejanjih, priredil L. Turšič; »Dekliške pesmi«, Silvin Sardenko; »Brez vere«, devet govorov o neveri, dr. M. Opeka; »Mesto na gori«, štirinajst govorov o cerkvi, dr. M. Opeka. — Vse knjige se dobe v prodajalni KTD, Ničman, v Ljubljani, Kopitarjeva ulica, po primerni ceni.

Prosveta.

Krekova mladina.

Iz centrale. Vsem podružnicam na znanje! Centralni blagajnik sporoča podružničnim blagajnikom, da naj članarino centrali vedno pošiljajo, da se ne naberejo zaostanki, kateri se težje poravnajo. Za naš kongres, ki se vrši 7. junija tu v Ljubljani, je dolžnost vsakega »Krekovca«, da agitira med tovariši za dobro udeležbo. O načrtu in delu se ravnajte po zadnjih poslanih okrožnicah.

»Krekova mladina« Sneberje-Zaduhova vprizori v nedeljo 26. t. m. v Društvenem domu v Hrušici pri Ljubljani ob 4. uri popoldne narodno igro »Testament«. Vabljeni vsi Krekovci in prijatelji. — Odbor.

Izlet v Stari trg pri Ložu. Vse članke podružnice Ljubljane, Zaloga in Sneber opozarjamo na naš izlet v Stari trg. Prihodnja »Pravica« bo prinesla natančno spored izleta in vse podrobnosti. Zivahno agitirajte!

Socialni vestnik.

Demonstracije brezposelnih na Dunaju, Gradcu in Celovcu. V torek, dne 7. aprila, je demonstriralo 3000 brezposelnih pred mestnim magistratom na Dunaju. Policija je napravila kordon, da prepreči pohod v notranjost mesta. Na vogalu Teinfallstrasse in Ringa se je demonstrantom posrečilo kordon prodreti. Tedaj pa je policijska straža pričela udrihati s sabljami in pri tej priliki je bilo več oseb ranjenih. Aretiranih je bilo 20 oseb. — Isti dan so demonstrirali brezposelni tudi v Gradcu in Celovcu. V Celovcu so v sprevedu krenili proti deželni vladi, a orožništvo jim je z nasajenimi bajoneti zastavilo pot. Demonstranti so nato krenili po drugih ulicah in si dajali duška v klicih proti vladi, kapitalizmu itd. Razbili so nekaj šip in imeli na raznih mestih spopade s policijo in orožništvom. Ponoči je bil zopet mir.

Gospodarstvo.

Tobačna režijska v Češkoslovaški republiki. Ta čas je na Češkoslovaškem 19 tobačnih tovarn: 7 na Češkem, 6 na Moravskem, 5 na Slovaškem in 1 v Podkarpatski Rusiji. Pretežno večino tobaka (v surovem stanju) uvažajo; vendar ga znatno množino pridelajo tudi doma. L. 1923 je bilo na južnem Moravskem in na Češkem obdelanih s tobakom 2640 ha, razdeljenih na 2956 pridelovalcev; letina je vrgla 27.480 q tobaka. Tobačne tovarne so opremljene z najmodernejšimi stroji; izdelale so leta 1923: 564.864.000 kom. smotk, 8.209 milijonov 314.000 cigaret, 157.638 cigaretnega tobaka, 8.922.201 kg tobaka za pipo, 88.843 kg tobaka za njuhanje in 87.968 kg tobačnega ekstrakta. Pri tem so porabile 17 milijonov kg inozemskega in 1.500.000 kg domačega tobaka. Sedaj proizvajajo češkoslovaška tobačna režijska 17 različnih vrst smotk, 9 vrst cigaret, 4 vrste cigaretnega tobaka, 5 vrst tobaka za pipo in 2 vrsti tobaka za njuhanje. Zaposluje tobačna režijska (podatki iz l. 1923) 354 uradnikov, 35 zdravnikov, 46 pisarniških pomožnih moči, 257 poduradnikov in 19.605 delavcev, od tega 16 tisoč 870 delavk. Socialni položaj tobačnega delavstva je dosti ugoden. Po vseh tovarnah so zdravniki, knjižnice, domovi za dojenčke in druge

ustanove. — Dalje je v Češkoslovaški 355 tobačnih zalog, 78 tobačnih glavnih zalog in 34.800 trafik.

Delavska zakonodaja.

(Nadaljevanje.)

Peti oddelek.

Delavski zaupniki.

§ 108. V vseh podjetjih, navedenih v § 1. tega zakona, ima pomožno osebo, ki je zaposlena v njih, pravico, izvoliti svoje zaupnike.

§ 109. Delavski zaupniki imajo to-le nalogo:

a) delujejo za zaščito gospodarskih, socialnih in kulturnih interesov delavcev zaposlenih v podjetjih, ki so navedena v § 1. tega zakona;

b) vplivajo na vzdrževanje dobrih odnosov med delavci in njihovimi delodajalci;

c) sodelujejo pri pripravljanju in sodelovanju kolektivnih delovnih pogodb med delavci in delodajalci;

č) skrbijo, da se delodajalci strogo drže vseh kolektivnih in individualnih delovnih pogodb;

d) posreduje med delavci in delodajalci v sporih, ki izvirajo iz delovnega razmerja, zlasti pa v onih, ki se tičejo mezd (plač), da se taki spori poravnajo izlepa; kjer se jim to ne bi posrečilo in kjer bi zaradi tega pretela stavka, zahtevajo zaupniki posredovanje državnih pristojnih oblastev;

e) posreduje pri določanju akordnih tarif, povprečnih in minimalnih zaslužkov, kolikor niso regulirani s kolektivnimi pogodbami, ob sodelovanju delavskih profesionalnih organizacij in delodajalcev, istotako posredujejo pri deljenju akordnega dela;

f) stremijo za tem, da se strogo uporabljajo vse odredbe, ki jih predpisujejo zakonodajna in administrativna oblastva za zaščito delavcev glede delovnega časa, zdravja, življenja in socialnega zavarovanja, kakor tudi za tem, da obveščajo in podpirajo pristojna nadzorna oblastva v vseh vprašanih, ki se tičejo uporabljanja veljavnega zakonodajstva o zaščiti delavcev;

g) stremijo za tem, da se v podjetjih vzdržuje red in disciplina;

h) podpirajo delavce in delodajalce z nasveti ob izstopu iz dela ali odpustu delavcev iz obrata in stremijo za tem, da se izvestni spori, ki so v zvezi s tem, poravnajo izlepa;

i) sodelujejo po možnosti pri upravi raznih delavskih humanitarnih naprav (zadrugah raznih vrst, raznih društev za medsebojno podpiranje itd.), in sicer v smislu navodil ministrstva za socialno politiko;

j) vročajo delodajalcem vloge za izboljšavo organizacije dela v podjetjih.

§ 110.

Ako je podjetje sestavljeno iz več samostalnih oddelkov, sme izvoliti vsak oddelek posebne zaupnike, njih odposlanci pa razpravljajo skupno o vprašanih, ki se tičejo vseh oddelkov.

§ 111.

Delavski zaupniki se volijo z neposrednim, tajnim glasovanjem po kandidatnih listah (proporčni volilni sistem) in v smislu navodil, ki jih daje minister za socialno politiko.

Aktivno volilno pravico imajo vsi delavci obojnega spola, ob času volitve zaposleni v podjetju, ki so dovršili 18. leto starosti.

Pasivno volilno pravico imajo ob pogoju, da uživajo državljanske pravice, vsi polnoletni in pismeni volilci obojnega spola, zaposleni v podjetju.

§ 112.

Mandat delavskih zaupnikov traja leto dni. Delavski zaupnik, ki je izvrševal svoj mandat v prošlem koledarskem letu, se sme iznova izvoliti.

Pred koncem koledarskega leta prestopa mandat delavskih zaupnikov še:

a) s smrtjo;

b) s prostovoljno odpovedjo;

c) z izgubo državljanstva po polnoveljavni sodni odločbi;

č) z izstopom iz podjetja;

d) zbog težke kršitve dolžnosti, odnosno prekoračitve področja, ako je nastala s tem nevarnost za življenje, zdravje in druge važne interese zaposlenih delavcev ali podjetja. O vprašanju, ali je nastala težka kršitev dolžnosti ali prekoračitev področja, odloči na zahtevo lastnika podjetja ali dveh tretjin zaposlenih delavcev dotičnega podjetja pristojna inspekcija dela, zoper katere odločbo se sme nezadovoljna stranka pritožiti na ministrstvo za socialno politiko.

Izpraznjeni mandat se mora polniti najkasneje v 14 dneh.

§ 113.

Delavske zaupnike volijo volilni odbori.

V onih podjetjih, kjer so delavci tudi prej volili svoje zaupnike, tvorijo ti zaupniki volilni odbor ter izvedejo nove volitve v smislu tega zakona.

V onih podjetjih, kjer delavci do sedaj niso volili svojih zaupnikov ali kjer so vsi zaupniki izgubili mandat, izvede volitev poseben volilni odbor. Ta volilni odbor tvorijo najstarejši delavci dotičnega podjetja, katerih število mora biti toliko, kolikor je število zaupnikov, ki se volijo v dotičnem podjetju. Poznejše volitve zaupnikov izvajajo delavski zaupniki sami, ki jim je potekel mandat.

V področje volilnih odborov spada to-le: Volilni odbori

1. volijo predsednika;
2. sestavljajo volilne liste;
3. razpisujejo volitve (izdajajo razglase), določajo dan in kraj volitev;
4. sprejemajo in rešujejo pritožbe zoper sestavo volilnih list;
5. popravljajo volilne liste;
6. izvršujejo volitve;
7. ugotavljajo in razglasajo uspeh volitev;
8. sprejemajo pritožbe zoper volitve.

§ 114.

Število delavskih zaupnikov se ravna po številu delavcev, ki so zaposleni v dotičnem podjetju, in sicer tako-le:

V podjetju, v katerem je zaposlenih:

1. do 20 delavcev, volijo vsi enega zaupnika;
2. od 21 do 50 delavcev, volijo ti največ tri zaupnike;
3. od 51 do 100 delavcev, volijo ti največ štiri zaupnike;
4. od 101 do 150 delavcev, volijo ti največ pet zaupnikov;
5. od 151 do 450 delavcev, volijo ti največ šest zaupnikov;
6. ako je več nego 451 delavcev, voli vsakih nadaljnjih 50 delavcev po enega zaupnika, toda skupaj ne smejo nikoli voliti več nego 16 zaupnikov. (Dalje prih.)

Razno.

Katoličani v Berlinu vedno bolj naraščajo. Leta 1900. jih je bilo v mestu le 3.7 odstot. vsega prebivalstva, danes jih je že 12 odstotkov. Sedaj je katoličanov v Berlinu približno pol milijona.

Poroka pod vislicami. V Winnipeku, Kanada, je imel biti usmrčen neki zločinec, kateremu so pa oblasti dovolile, da se poroči pred usmrčenjem. Ko se je poroka izvršila, je oblast poročencema naznanila, da je obsojenec pomiloščen na 20 letno ječo. Ko je to nevesta slišala, se je bridko zjokala. Ne ve se, ali iz veselja ali razočaranja.

Slab zaslužek. V Ameriki je običajno, da delavci v slučaju štrajka izobesijo pred tovarno letake z napisom: »Tukaj je slab zaslužek! Čikaški advokat, po imenu Joe, pa ima sinčka, ki mu včasih pomaga v pisarni zlagati akte in mu potem v nedeljo da za delo 50 centov. Nekoč je Joe v nedeljo odrekel običajno nagrado, češ, da mali sinko ni toliko zaslužil. Mla-

di dečko pa jo je takoj pogodil tako, da je pred pisarno svojega očeta izobesil napis sledeče vsebine: »Advokat Joe ne plača pošteno!« Preden je oče utegnil odstraniti napis, ga je že fotografiral neki časnikarski poročevalec in je sliko naslednji dan prinesel časopis. Čikaški prebivalci so se od srca smejali navihnosti malega Amerikanca, ki je na objavo slike časniku že tudi dostavil obvestilo, da je svojega pol dolarja od hudega očeta v redu prejel.

Omejitev militarizma na Švedskem. Sedanja socialistična vlada pripravljala nov obrambni zakon, glasom katerega se skrči švedska armada od 336 na 112—114 stotnij. Službena doba bo znašala pri pehoti 140 dni, pri topništvu in konjenici pa 200 dni. Celokupni stroški za armado bodo znašali približno 100 milijonov kron napram 180 milijonom leta 1914. Vladni zakonski načrt bo v parlamentu najbrže sprejet.

Največji zrakoplov. Velika ameriška družba za zgradbo zrakoplovov »Goodyear-Zeppelin-Corporation« je naročila inženjerju dr. Arnsteinu, ki je napravil načrte za »ZR III«, da izdelava načrt za še enkrat večji zrakoplov Zepelinovega tipa. Novi zrakoplov bi imel 5 milijonov kubičnih čevljev plina in 4000 konjskih sil močne motorje.

Nove poštnje znamke v Avstriji. Tekom letošnjega leta uvedejo v Avstriji nove poštnje znamke v šilinski veljavi. Znamke bodo imele v smislu sklepov stockholmskega poštne kongresa le večjo obliko.

Za kratek čas.

Cigan pri spovedi. Cigan je med spovedjo ukradel duhovniku zlato uro. Na koncu spovedi pa pravi: »Gospod, še nekaj! Ukradel sem nekemu zlato uro.« — Spovednik: »Nazaj jo moraš dati!« — Cigan: »Jo pa dam kar vam!« — Spovednik: »Jaz je ne maram. Daj jo tistemu, ki si mu jo vzela!« — Cigan: »Oni je dejal, da je ne mara.« — Spovednik: »Potem jo pa obdrži.« — Cigan: »Hvala!« in izgine.

Neutolažljiv. »Zakaj piješ toliko, odkar si vdovec?« reče grof svojemu logarju. — »Gospod grof, da se tolažim z vinom v bridki izgubi drage žene.« — »Pa koliko časa bo trajalo to tvoje žalovanje?« — »Vedno, ker jaz sem neutolažljiv po zgubi svoje žene.«

Listnica uredništva. Današnja številka se je vsled velikonočnih praznikov kasnila. — Par dopisov smo prihranili za prihodnjico. — Dopisnike prosimo, da pišejo s črnilom in ne s svinčnikom, ker se tak rokopis zelo težko čita. Vse dopisnike prosimo, da to upoštevajo.

Žika!

Poskusiti je treba potem, je odločitev lahka. Odločili se boste za ŽIKO, ki je in ostane najboljša in najbolj zdrava žitna kava!